

Monipaikkaisten asukkaiden hallinta vapaa-ajanasukasvaltaisissa kunnissa

MANU RANTANEN
Helsingin yliopisto

Rantanen, Manu (2023) Monipaikkaisten asukkaiden hallinta vapaa-ajanasukasvaltaisissa kunnissa (Governance of multi-local dwellers in municipalities with a high second home density). Terra 135(3) 121–139. <https://doi.org/10.30677/terra.127315>

 Second-home owners contribute significantly to the economic development of municipalities with lots of second homes. In rural and island policy, there have been expectations about their participation to the local life as developers. Lately, the COVID-19 pandemic raised the discussion about dual municipal residency. In this study, the governance of multi-local residents is examined, asking how multi-local residents are comprehended as subjects of governance in the researched municipalities, and how municipalities try to make use of their resources? The interviews of municipal officials in 23 municipalities have been analyzed by using the Grounded Theory approach with theoretical views derived from the analysis of governance. Municipalities consider second-home owners primarily as consumers that contribute to the local economic development. Secondly, some individual second-home owners are perceived as developers. They are typically lobbyists and entrepreneurs that have professional knowledge and belong to national networks. These interpretations of the roles direct the governance practices, such as development of service supply and attracting developers to participate in interactive forums.

Key words: second homes, multi-locality, governance, regional development, citizen participation

Manu Rantanen, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Lönnrotinkatu 7, FI-50100 Mikkeli, Finland. E-mail <manu.rantanen@helsinki.fi>.

Vapaa-ajan asuminen on merkittävin maaseutukuntien kehitykseen vaikuttava monipaikkaisuuden muoto (Pitkänen & Strandell 2018; Rehunen ym. 2021), joka vahvistaa erityisesti vapaa-ajanasukasvaltaisten kuntien elinvoimaa, palvelurakennetta ja sosiaalista kestävyyttä (Gallent 2014; Czarnecki & Sireni 2018; Kujala ym. 2018) sekä kompensoi keskittyvää aluekehitystä (Jauhiainen & Huovari 2013). Vaikka monipaikkaisuuden hyötyjen uskotaan tulevaisuudessa koskevan vain tiettyjä seutukuntia (Sotarauta ym. 2021), merkittävässä osassa kunnista (65 kpl) on enemmän vapaa-ajanasuntoja

kuin vakinaisesti asuttuja asuntoja (SVT 2023). Monet niistä kärsivät taloudellisten ja inhimillisten resurssien pienentymisestä väestön vähenemisen seurauksena. Monipaikkaisten asukkaiden osallistuminen paikalliseen elämään voi kuitenkin vahvistaa kuntien kehitystä (Mottiar & Quinn 2003) ja samalla lisätä niiden taloudellista ja sosiaalista resilienssiä. Monipaikkaiset asukkaat esitetäänkin usein kilpailukykyresurssina, josta kunnat pyrkivät hyötymään maksimaalisesti kilpaillessaan muiden alueiden kanssa (Moisio 2012). Inhimilliset resurssit ja toimijuus ovat kuitenkin jääneet usein

rakenteellisia tekijöitä vähemmälle huomiolle aluekehitykseen liittyvässä tutkimuksessa (Bristow & Healy 2014). Erityisesti tämä koskee monipaikkaisia asukkaita.

Monipaikkaisuuden hallinta on perinteisesti keskittynyt vapaa-ajan asumisesta aiheutuvien haittojen vähentämiseen lainsäädännön avulla (Vepsäläinen ym. 2015). Pitkään on myös kiinnitetty huomiota vapaa-ajanasukkaiden taloudellisten ja inhimillisten resurssien hyödyntämiseen (mm. Maa- ja metsätalousministeriö 2000). Monipaikkaistuminen on kiihtynyt ja monipaikkaisuuden hallinnan kysymykset ovat nousseet valtakunnalliseen keskusteluun digitalisaation ja työelämän muutoksien myötä (Lehtonen ym. 2020; Rannanpää ym. 2022). Viime vuosina tätä keskustelua on kiihdyttänyt erityisesti covid-19-pandemia, jonka yhteydessä huomattava määrä etätyöntekijöitä lähti kaupungeista maaseudulla sijaitseviin vapaa-ajanasuntoihin (Järv ym. 2020). Samaan murroskohtaan, jolloin tämän artikkelin tutkimus toteutettiin, ajoittui myös keskustelu kuntien tehtävien vähentämisestä ja roolin painottumisesta elinvoiman kehittämiseen hyvinvointialueiden perustamisen seurauksena (ks. Nyholm ym. 2017).

Kuntien toiminnalle on keskeistä se, että moderni kansalaisuus sisältää maantieteellisen ulottuvuuden. Valtiovallan ja kansalaisten välinen hallintasuhde edellyttää vakituista asuinpaikkaa, jossa kansalaisten oikeudet ja velvollisuudet, kuten äänestys-oikeus ja verovelvollisuus toteutuvat (Chouinard 2009). Lisäksi väestönhallinnan tarpeisiin luotu tilastotutointo perustuu edelleen yhteen asuinkuntaan (Valtiovarainministeriö 2018: 55). Tämän seurauksena monipaikkaisia asukkaita ei ole otettu huomioon hallinnon uudistuksissa eikä alueille tehtävissä investoinneissa (Lehtonen ym. 2020; Rinne-Koski 2021). Vaikka kaksoiskuntalaisuudesta on käyty keskustelua aika ajoin jo 2000-luvun alusta alkaen ja monipaikkaistumiskehitys on vahvistunut, tuloveroja ja äänestys-oikeutta ei ole katsottu mahdolliseksi jakaa kahden tai useamman kunnan välille niissä vietetyn ajan perusteella. Sen sijaan on esitetty, että monipaikkaisuuden tarkasteluun uusia ulottuvuuksia tuonut massadata tulisi ottaa nykyistä järjestelmällisemmin käyttöön esimerkiksi valtionosuusjärjestelmää kehitettäessä (Lehtonen ym. 2023). Kaksoiskuntalaisuuteen liittyvä keskustelu on esimerkki väestön sijoittumiseen ja verotulojen hallintaan kohdistuvista ristiriitaisista poliittisistä näkemyksistä valtioterritorion sisällä (Moisio & Sirviö 2021).

Kunnille on annettu tehtäväksi osallistaa monipaikkaisia asukkaita kehitysresurssikseen hallinnan (*governance*) avulla (Valtiovarainministeriö 2018), johon on ollut kuitenkin haasteellista löy-

tää toimivia ratkaisuja (mm. Kurvinen ym. 2022; Lehtonen ym. 2023). Monipaikkaisuuteen liittyvien muutosten nopeuden ja ristiriitaisen näkemyksen vuoksi kunnat toteuttavat monipaikkaisuuden hallintaa osin institutionaalisessa tyhjiössä (Hajer 2003; Kallio & Bäcklund 2012), joka on avoin erilaisille tulkinnoille monipaikkaisten asukkaiden toivotuista kehittäjätoimijuuksista. Keskeinen hallinnan keino on pyrkii kielellisesti vaikuttamaan eri toimijoihin, kuten myös suoraan monipaikkaisiin asukkaisiin. Esimerkkinä tällaisesta vaikutamispyrkimyksestä ovat diskurssit, puhutavat, joissa monipaikkaiset asukkaat esitetään paikalliskehitykseen vaikuttavina toimijoina (Hall 1999), ja joiden avulla tavoitellaan heidän resurssiensa hyödyntämistä (Hakari 2013). Diskursseilla on viime kädessä vaikutusta aluerakenteeseen niiden muovatessa eri toimijoiden, kuten päätöksentekijöiden ajattelua (Moisio & Sirviö 2021). Erityisesti politiikkaohjelmissa (*policy*) käytetään diskursiivisia keinoja, joilla hallinto pyrkii vaikuttamaan aluekehitystä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon. Niiden toimeenpanijoina kunnilla on merkittävä rooli. Kunnat toteuttavat ohjelmien tavoitteita muun muassa pyrkimällä verkostoitumaan monipaikkaisten asukkaiden kanssa (ks. Nousiainen 2011).

Tutkin tässä artikkelissa vapaa-ajanasukasvaltaisten kuntien viranhaltijoiden näkemyksiä monipaikkaisista asukkaista paikalliskehitykseen vaikuttavina toimijoina sekä arvioita toimenpiteistä, joilla heidän toimintaansa pyritään vaikuttamaan. Tarkastelen diskursseissa esille nousevaa monipaikkaisten asukkaiden hallintaa. Perinteiset hallinnon keinot rajautuivat tarkastelun ulkopuolelle. Pääkysymyksenä on, miten monipaikkaiset asukkaat on otettu hallinnan kohteiksi vapaa-ajanasukasvaltaisissa kunnissa? Tarkastelen monipaikkaisuuteen liittyvää hallinnan järjkeilyä kuntastrategioissa. Lisäksi tarkastelen kuntien johtavien viranhaltijoiden haastatteluiden perusteella hallintakäytäntöjä, joilla monipaikkaisten asukkaiden käyttäytymiseen pyritään vaikuttamaan. Tutkimus tuottaa uutta tietoa monipaikkaisen asumisen hallinnasta erityisesti kuntien elinvoiman kehittämisen näkökulmasta.

Keskityn monipaikkaisen asumisen tärkeimpään alakategoriaan eli vapaa-ajan asumiseen. Tarkastelun ulkopuolelle jää näin muun muassa työpaikkaliikenteeseen liittyvä päivittäinen monipaikkaisuus (vrt. Rehunen ym. 2021). Ilmiöön liittyvien yhteiskunnallisten kehityskulkujen nopeus ja erilaiset tulkinnot ovatkin johtaneet uusien, usein päällekkäisten käsitteiden syntymiseen. Esimerkiksi etätyötä tehdään yhä useammin vapaa-ajanasunnoissa ”paikkariippumattomasti” (Rehunen ym. 2021). Sen lisäksi, että vapaa-ajan asuminen on tärkein

monipaikkaisen asumisen muoto kaupunkien ulkopuolisilla alueilla, nimityksille annetut erilaiset merkitykset antavat tietoa niihin liittyvistä hallinnon järjelytavoista. Käytän tämän vuoksi tässä artikkelissa sekä käsitteitä vapaa-ajan asuminen (asukas) että monipaikkainen asuminen (asukas).

Hallinnan käsite teoreettisena viitekehyksenä

Monipaikkaisten asukkaiden toimijuuksiin vaikuttaminen

Hallinta on laajasti ottaen julkishallinnon eri tasojen ja sektoreiden, yksityisen sektorin ja kansalaistoimijoiden yhteistä päätöksentekoa ja toimintaa julkisten päämäärien hyväksi, mitä ei muuten voitaisi saavuttaa (Emerson ym. 2012). Monipaikkaisuuden hallinta puolestaan on osa liikkuvuuden (*mobility*) hallintaa, joka perustuu lainsäädäntöön (hierarkiat), omaehtoiseen osallistumiseen (yhteisöt), neuvotteluihin (verkostot) tai tuottajien ja kuluttajien väliseen suhteeseen (markkinat) (Hall 2011: 444; 2014). Monipaikkaisuutta käsitellään hallinnon eri sektoreilla ja tasoilla, joista kunnat ovat tärkein monipaikkaisuuden hallinnan toteuttaja. Yli puolessa pienten kuntien strategioista monipaikkaisuus on mainittu yhtenä elinvoimaa lisäävänä tekijänä (Kurvinen ym. 2022). Ne kuitenkin eroavat toisistaan sen suhteen, miten monipaikkaisuus on niiden strategioissa huomioitu (Aho & Iloa 2008). Näkemykset eroavat myös kuntien sisällä, sillä tyypillisesti esimerkiksi elinkeinotoimen viranhaltijat kokevat vapaa-ajan asumisen myönteisempänä ilmiönä kuin maankäytöstä vastaavat (Vepsäläinen ym. 2015).

Michael Foucault'n (1982) aloittama sekä Peter Millerin ja Nikolas Rosen (2010) edelleen kehittämä keskustelu hallinnan analytiikasta kiinnittää huomiota esitystapoihin ja ajattelutyyliin, joiden avulla hallinto pyrkii muokkaamaan todellisuutta laskelmoitavaksi ja ohjelmoitavaksi. Hallintamentaaliteilla (*governmentality*) puolestaan viitataan hallintaa tukevaan poliittiseen järjelyyn ja tiedontuotantoon, kuten politiikkaohjelmiin, joissa tulkitaan ja määritellään todellisuutta hallittavaan muotoon. Lisäksi sillä tarkoitetaan käytännön toimenpiteitä, hallinnan teknologioita, joilla ilmiötä pyritään muuttamaan (Häkli 2009; Miller & Rose 2010). Erityisesti taloudesta ja sen mittaustavoista tuli 1900-luvulla keskeinen tapa hahmottaa ja organisoida maailmaa sekä mitata eri alueiden kehitystä ja niiden välisiä kehityseroja (Mitchell 2002). Monipaikkaisuuden positiivisista vaikutuksista paikalliskehitykseen onkin eniten korostettu ja mitattu juuri sen talousvaikutuksia (Czarnecki & Sireni 2018).

Hallinnon pyrkimyksenä on vaikuttaa suoraan kansalaisten toimijuuteen pitämällä esillä tiettyjä toimijuuden muotoja, kuten ”kuluttaja” tai ”aktiivinen kansalainen”, ja saada hallinnan kohteet ajattelemaan itseään niiden kautta (Kaisto & Pyykkönen 2010: 18). Yksi tapa vaikuttaa kansalaiseen on vastuullistaa heitä ratkaisemaan hallinnon tulkintoihin perustuvia ongelmia (Helén 2010). Pyyteetöntä vastuullisuutta pyritään herättämään vetoamalla uskollisuuteen yhteisöä kohtaan, johon identifioidutaan (Miller & Rose 2010:135). Esimerkiksi maaseudun asukkaita on pyritty vastuullistamaan korostamalla heidän perinteisesti kiinteää suhdettaan paikallisyhteisöön, jotta he toimisivat sen hyväksi (Cheshire & Woods 2009). Kuntalaisten osallisuuden kokemuksen ja lähiyhteisöön kiinnittymisen uskotaan johtavan kunnan elinvoimaisuuden ja sosiaalisen pääoman vahvistumiseen (Kuntaliitto 2023).

Osallistaminen on hallintakeino, jonka avulla hallinto pyrkii ohjailemaan kansalaisten toimintaa sekä lisäämään kunnan ja kuntalaisten välistä vuorovaikutusta (Siisiäinen 2019). Suomessa on ollut pitkä paikallislähtöinen aluekehittämisen traditio, jossa on 1990-luvulta alkaen alettu huomioida myös monipaikkaiset asukkaat mahdollisina osallistujina (Maa- ja metsätalousministeriö 1995). Koska kansalaisten osallistumisen aktivointi kiinnittyy yleensä siihen maantieteelliseen alueeseen, johon he hallinnollisesti kuuluvat (Kallio & Bäcklund 2012), muodostavat monipaikkaiset asukkaat tästä poikkeuksen. Merkittävä osa heistä asuu virallisesti toisessa kunnassa.

Valtiotieteilijä Anna-Maria Isola kumppaneineen (Isola ym. 2017) jakaa osallisuuden kolmeen ulottuvuuteen. Ensinnäkin osallisuutta voidaan kokea omaan elämään ja toiseksi erilaisiin yhteiskunnallisiin vaikuttamisprosesseihin. Kolmanneksi paikallinen osallisuus kuvaa ihmisen mahdollisuuksia liittyä erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja vuorovaikutussuhteisiin sekä vaikuttaa resurssien jakamiseen (Isola ym. 2017: 23). Monipaikkaisten asukkaiden osallisuuteen vaikuttaa heidän hallinnollinen ja sosiaalinen asemansa. Kunnan asukkaiden osallistumisoikeus päätöksentekoon on keskeinen aluekehitykseen vaikuttava oikeus (Valtiovarainministeriö 2018), joka on ulkopaikkakuntalaisilla rajoitettua (Rinne ym. 2014). Monipaikkaisten asukkaiden osallistamista onkin perusteltu tarpeella parantaa ulkopaikkakuntalaisten mahdollisuuksia osallistua kuntien päätöksentekoon (Aho & Iloa 2008). Vapaa-ajanasukkaat ovat keskimääräistä paremmin toimeen tulevia ja korkeammin koulutettuja kuin paikalliset asukkaat, eli heidän toimija-asemansa on siltä osin vahva (Adamiak ym. 2015). Jotkut heistä toimivat korkeissa yhteiskunnallisissa asemissa, joissa he voivat vai-

kuttaa päätöksentekoon esimerkiksi median kautta (Farstad & Rye 2013).

Monipaikkaiset asukkaat ovat paikallisen osallisuuden suhteen epäyhtenäinen ryhmä. Heidän osallistumisaktiivisuuteensa vaikuttaa erityisesti kokemus paikallisyhteisön hyväksynnästä (Lewicka 2013). Suhde paikallisyhteisöön vaihtelee esimerkiksi siitä riippuen, onko perheellä sukujuuria paikkakunnalle. Kiinteä suhde paikallisyhteisöön voi rohkaista osallistumaan paikalliseen kehittämistyöhön, mutta siteiden puuttuminen voi johtaa ulkopuolisen asemaan (Mottiar & Quinn 2003). Yleisimmin vapaa-ajanasukkaat osallistuvat talkoisiin ja tapahtumiin, mutta muu osallistuminen on vähäistä (Voutilainen ym. 2021).

Vapaa-ajan asumista ohjaavat politiikkadokumentit

Hallinnon dokumentteja tutkimalla päästään kiinni niihin diskursseihin, jotka perustelevat pyrkimyksiä hyödyntää vapaa-ajan asumista kehittämisesurssina. Erityisesti maaseutu- ja saaristopolitiikassa on tuotettu politiikkaohjelmia, joissa on tunnustettu vapaa-ajan asuminen aluekehitystekijänä (mm. Maa- ja metsätalousministeriö 1995, 2000; Sisäasiainministeriö 2003; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2009). Näillä erilaisilla ohjelmilla on pyritty vaikuttamaan ennen muuta valtioon ja kuntiin, jotta ne ottaisivat huomioon maaseudun elinvoimaisuuden tarpeet. Ohjelmia on valmisteltu erityisesti maaseutupolitiikan yhteistyöryhmässä, joka on koostunut hallinnon henkilöstöstä sekä yritysten, yliopistojen, etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoista (Hyyryläinen 2009). Se ei ole ollut poliittikkovetoinen elin, toisin kuin Saaristoasiain neuvottelukunta (Kuusisto & Leppänen 2009). Lisäksi vapaa-ajan asumisen kehittämistä on nostettu valtakunnalliseen keskusteluun erilaisten selvitysten kautta. Sen sijaan matkailuun liittyvissä ohjelmissa matkat omille vapaa-ajanasunnoille ovat jääneet käytännössä tunnistamatta, ja ne sulautuvat osaksi muuta vapaa-ajan matkustusta (mm. Työ- ja elinkeinoministeriö 2019).

Vapaa-ajan asumiseen liittyvät aluepoliittiset tavoitteet ovat pysyneet pitkään melko samanlaisina. Yleisempänä tavoitteena on ollut vahvistaa maaseudun ja saariston asemaa valtakunnanpolitiikassa perustelemalla alueiden infrastruktuurihankkeiden tärkeyttä vapaa-ajan asumisen yleistymisellä. Suoraan vapaa-ajanasukkaiden toimintaan kohdistuvat toimenpiteet ovat yleensä liittyneet taloudellisten hyötyjen tavoitteluun lisääntyvien verotulojen ja toisaalta yksityisen kulutuksen kautta sekä pyrkimykseen hyötyä heistä kehittäjätoimijoina.

Kunnissa osa-aikaisesti aikaa viettävistä on politiikkadokumenteissa käytetty erilaisia nimityksiä, mikä viestii pyrkimyksestä asemoida heitä eri tavoin. Nimitykset vaihdettiin 2000-luvulla lomailijasta ja mökkiläisestä asukasolottuvuutta korostavaan nimitykseen vapaa-ajanasukas. Samalla teema nostettiin keskeiseksi osaksi maaseudun kehittämissä politiikkaa (Maa- ja metsätalousministeriö 2000). Lisäksi vuonna 2003 alettiin julkaista säännöllisesti tilastotietoja vapaa-ajan asumisesta. Näin aihe nostettiin julkiseen keskusteluun omana kehittämiskohteenaan (Kuusisto & Leppänen 2009: 141).

Vapaa-ajanasukkaiden osallistumisen lisäämiseen on esitetty erilaisia ratkaisuja. Sisäministeriön (2006: 17) raportti *Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kuntien päätöksentekoon* perusteli aikoihin tätä tarvetta näin:

Kuntien, ennen kaikkea maaseutukuntien, tarve hyödyntää vapaa-ajan asumista sekä taloudellisesti että osaamisen osalta on kasvava. Kuntien kannalta mielenkiintoista voisi olla myös se, että mökkiläiset saataisiin sidottua tiiviimmin paikkakunnan kehittämistyöhön. Pelkästään markkinoinnin ja informoinnin kohderyhmänä olemisesta mökkiläiset muuttuisivat enemmän toimijoiksi, jotka organisoiivat kehittämistoimintaa, mikä hyödyttäisi koko paikkakuntaa.

Sitaatti ilmentää pyrkimystä vaikuttaa vapaa-ajanasukkaiden subjektiasemaan, jolloin heistä tulisi markkinoinnin kohteen sijasta kehittäjätoimijoita. Tätä perusteltiin vapaa-ajanasukkaiden ”korkeatasoisen osaamisen” ja ”kontaktipintojen” hyödyntämisellä (Sisäministeriö 2006: 18). Lähtökohtana oli ajatus, että vapaa-ajanasukkailla on niitä enemmän kuin paikallisilla asukkailla. Monet toimenpiteistä liittyivät tavoitteeseen lisätä vapaa-ajanasukkaiden osallistumista. Erityisesti 2010-luvulla vapaa-ajanasukkaisiin liitettyjä tavoitteita esitettiin aiempaa vähemmän, ja aihe näytti menettävän merkitystään.

Monipaikkaisuuteen liittyvä keskustelu kiihtyi kuitenkin jälleen 2010-luvun lopulla, kun keskustelu kuntien roolin muutoksista laajeni pohdintaan kaksoiskuntalaisuuden mahdollisuuksista. Covid-19-pandemia 2020-luvun alussa johti etätyön nopeaan yleistymiseen, mikä osaltaan vaikutti keskusteluun. Monipaikkaisuudella alettiin tarkoittaa, paitsi vapaa-ajan viettoa, myös työntekoa eri paikkakunnilla. Valtiovarainministeriön (2018: 67) raportti *Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta* kannusti kuntia ottamaan monipaikkaisten asukkaiden osallistamiskeinoja käyttöönsä ja näin hyödyntämään heidän aluekehityspotentiaaliaan. Monipaikkaiselle asukkaalle annettiin aktiivisen vaikuttajan asema:

Monipaikkainen on henkilö, joka eri syistä oleskelee useamman eri kunnan alueella pitempiä aikoja sekä haluaa vaikuttaa ja osallistua näiden kuntien toimintaan sekä käyttää paikallisten yritysten, järjestöjen ja kunnallisia palveluja (Valtiovarainministeriö 2018: 65).

Kuntia kehoitettiin ottamaan monipaikkaisia henkilöitä mukaan kunnan toimintaan. Tätä pyrkimystä perusteltiin kuntien elinvoiman vahvistumisella.

Aineisto ja menetelmät

Tarkastelen vapaa-ajanasukkaiden hallintaa erityisesti kunnissa, joissa monipaikkaisuus on ollut merkittävä kehitystekijä. Valitsin kunnat seuraavien kriteerien perusteella: 1) vapaa-ajanasuntojen suu-

ri määrä suhteessa vakinaisesti asuttujen asuntojen määrään, mikä kertoo vapaa-ajan asumisen olevan merkittävä aluekehitystekijä kunnassa, 2) vapaa-ajanasuntojen jakauma eri maaseututyypeillä Suomen ympäristökeskuksen luokituksen mukaisesti (vrt. Helminen ym. 2020), ja 3) vapaa-ajanasuntojen jakauma eri suuralueilla (Järvi-Suomi, rannikkoseutu ja Lappi). Näin mukaan saatiin erityyppisiä kuntia, joissa on suhteellisen paljon vapaa-ajan asutusta. Kaikkiaan tarkastelussa oli 23 eri kuntaa. Taulukossa 1 esitetään tarkastellut kunnat, niiden alueella olevien vapaa-ajanasuntojen ja vakinaisesti asuttujen asuntojen lukumäärien väliset suhteet sekä maaseututyyppi ja suuralue, johon kunnat kuuluvat. Lisäksi esitetään tarkastellut strategiat (taulukko 1) ja tiedot toteutetuista haastatteluista (taulukot 1 ja 2).

Taulukko 1. Tiedot lähempään tarkasteluun valituista kunnista ja niissä toteutetuista haastatteluista.
Table 1. The municipalities examined and the interviews conducted.

Kunta	Vapaa-ajanasuntoja/vakinaisesti asuttuja asuntoja (%)	Maaseututyyppi	Suuralue	Tarkastellut strategiat	Haastattelut
<i>Municipality</i>	<i>Percentage of second homes/permanently occupied dwellings (%)</i>	<i>Rural-urban typology</i>	<i>Main landscape region</i>	<i>The strategies examined</i>	<i>Interviews</i>
Hartola	160,8 %	Ydinmaaseutu <i>Rural heartland</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Hartola. Kunnan strategia	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Hirvensalmi	271,7 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Hirvensalmi. Kunnan strategia 2018–2022	H22, kunnanjohtaja (Mayor), 22.2.2018 H23, elinkeinoasiamies (Trade Ombudsman), 22.2.2018
Juva	78,2 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Juva. Kuntastrategia 2017–2021	H18, kehittämisspäällikkö (Development Manager), 6.3.2018 H19, kunnanjohtaja (Mayor), 6.3.2018
Kangasniemi	138,7 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Kangasniemi. Kuntastrategia 2017–2021	H17, kunnanjohtaja (Mayor), 18.3.2018 H20, elinkeinoasiamies (Trade Ombudsman), 9.3.2018
Kemiönsaari	145,3 %	Ydinmaaseutu <i>Rural heartland</i>	Rannikkoseutu <i>The coastal area</i>	Kemiönsaari. #Tulevaisuuden Kemiönsaari strategia 2017–2021	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Kivijärvi	139,9 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Kivijärvi. Kuntastrategia	H7, kunnanjohtaja (Mayor), 11.2.2021

Kuhmoinen	252,2 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Kuhmoinen. Elinvoima-ohjelma	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Kustavi	626,1 %	Ydinmaaseutu <i>Rural heartland</i>	Rannikko-seutu <i>The coastal area</i>	Kustavi. Kustavin kuntastrategia	H9, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 12.8.2020
Mikkeli	69,5 %	Kaupunki <i>City</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Mikkeli. Kaupunkistrategia vuosille 2022–2025; Ohjelmakortit/indikaattorit 2018–2021	H28, kaupunginjohtaja <i>(Mayor)</i> , 4.1.2018 H30, strategia- ja kehittämisspäälikkö <i>(Strategy and Development Manager)</i> , 5.1.2018
Mäntyharju	159,8 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Mäntyharju. Kunnan strategia 2018	H14, kulttuurisihteeri <i>(Secretary for Cultural Affairs)</i> , 22.2.2019 H26, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 2.2.2018 H27, markkinointipäälikkö <i>(Marketing Manager)</i> , 2.2.2018
Padasjoki	187,2 %	Ydinmaaseutu <i>Rural heartland</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Padasjoki. Kuntastrategia	H8, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 9.2.2021
Pelkosenniemi	155,0 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Lappi <i>Lapland</i>	Ei mainintaa <i>No mention</i>	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Pertunmaa	206,6 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Pertunmaa. Kunnan strategia 2019–2023	H21, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 27.2.2018 H10, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 2.7.2020
Posio	169,6 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Lappi <i>Lapland</i>	Ei mainintaa <i>No mention</i>	H4, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 18.2.2021
Puumala	338,0 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Puumala Kuntastrategia 2018–2025; Vapaa-ajan asumisen strategia 2013	H12, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 20.5.2020 H24, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 9.2.2018 H25, markkinointipäälikkö <i>(Marketing Manager)</i> , 9.2.2018

Pälkäne	141,9 %	Kaupungin läheinen maaseutu <i>Rural close to urban</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Pälkäne. Pälkäne-strategia 2028; 2030 kuntastrategia	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Savi- taipale	158,5 %	Ydin- maaseutu <i>Rural heartland</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Savitaipale. Kuntastrategia 2021–2025	H6, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 15.2.2021
Savon- linna	86,4 %	Kaupunki <i>City</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Savonlinna. Kaupunkistrategia 2022–2025	H15, elinkeinojohtaja <i>(Director of Business Development)</i> , 13.9.2018 H16, kaupunginjohtaja <i>(Mayor)</i> , 26.6.2018
Siikainen	152,5 %	Ydin- maaseutu <i>Rural heartland</i>	Rannikko- seutu <i>The coastal area</i>	Siikainen. Kuntastrategia - suuntaviivat 2020–2021	H3, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 18.2.2021
Sulkava	166,4 %	Harvaan asuttu maaseutu <i>Sparsely populated</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Sulkava. Kunnan strategia 2022– 2030	H1, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 23.2.2021
Sysmä	191,8 %	Ydin- maaseutu <i>Rural heartland</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Sysmä. Sysmä itsenäisenä tulevaisuuteen strategia 2014– 2020	H5, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 15.2.2021
Taipal- saari	169,9 %	Kaupungin läheinen maaseutu <i>Rural close to urban</i>	Järvi-Suomi <i>The Lakeland area</i>	Taipalsaari. Taipalsaari 2025 Kuntastrategia 2017–2021, Koti Saimaan sylissä	Ei haastattelua <i>No interview</i>
Taivas- salo	243,3 %	Ydin- maaseutu <i>Rural heartland</i>	Rannikko- seutu <i>The coastal area</i>	Taivassalo. Kuntastrategia 2018	H2, kunnanjohtaja <i>(Mayor)</i> , 24.2.2021

Taulukko 2. Muut haastatellut asiantuntijat.

Table 2. The other specialists interviewed.

H11	Aluesuunnittelujohtaja (<i>Regional Development Director</i>) / maakuntaliitto (<i>Regional Council</i>), 25.6.2020
H13	Toiminnanjohtaja (<i>Executive Manager</i>) / Leader-yhdistys (<i>Leader association</i>), 13.11.2019
H29	Pääsihteeri (<i>Secretary General</i>) / Maa- ja metsätalousministeriö (<i>Ministry of Agriculture and Forestry</i>), 20.12.2017
H31	Eritysisiantuntija (<i>Specialist</i>) / Maa- ja metsätalousministeriö (<i>Ministry of Agriculture and Forestry</i>), 10.1.2022

Ensisijainen tutkimusaineisto koostui 17 kunnan viranhaltijoiden sekä neljän muun monipaikkaisesta asumista työssään käsittelevän hallinnon edustajan puolistrukturoiduista teemahaastatteluilta. Tein asiantuntijahaastatteluja kaikkiaan 31. Lisäksi tarkastelin toisena aineistona 18 kunnan internet-sivuilla saatavilla olleita strategiadokumentteja.

Strategia-analyysin tarkoituksena oli saada yleiskuva kuntien valinnoista monipaikkaisen asumisen kehittämisen suhteen. Kuntastrategiassa esitetään suunta, mihin kuntaa halutaan johtaa sekä valinnat tavoitteiden saavuttamiseksi (Rannisto 2005; Kurvinen ym. 2022). Etsin tarkasteluun valittujen kuntien strategiat, jotka olivat tutkimusajankohtana saatavilla, ja joissa monipaikkaisuus oli jollakin tavalla mainittu. Tarkastelin sitä, minkälaisina toimijoina monipaikkaisia asukkaita on käsitelty, mitä tavoitteita heidän toiminnalleen on asetettu ja miten tavoitteita pyritään saavuttamaan. Otin myös huomioon sen, missä asiayhteydessä monipaikkaisuutta strategiadokumenteissa käsitellään.

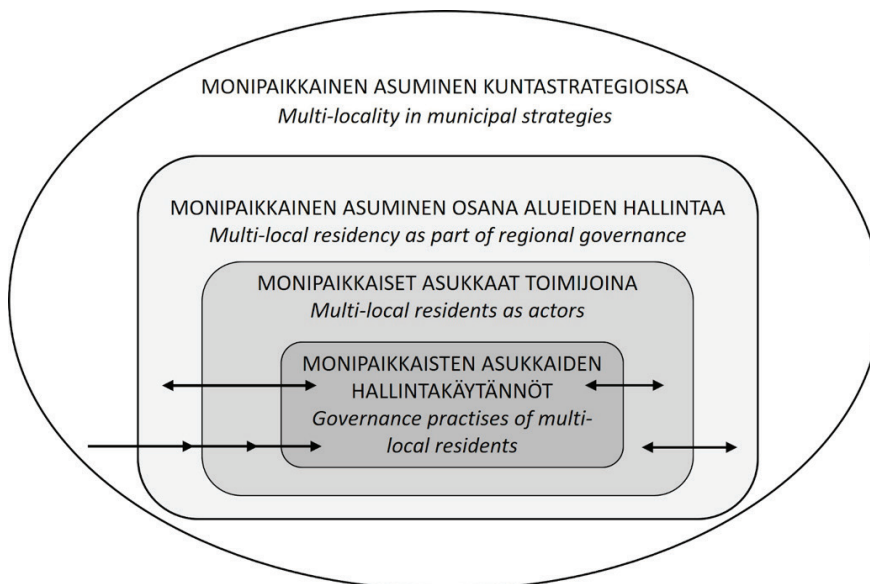
Kuntien viranhaltijoiden haastattelujen avulla hankin tietoa tavoista hahmottaa monipaikkaisten asukkaiden rooleja ja vaikuttaa niihin. Koska kunnanjohtajalla on keskeinen rooli elinvoiman kehittamisestä kunnissa, valitsin heidät tutkimuksen ensisijaisiksi informanteiksi. Lisäksi haastattelin muun muassa käytännön kehittämistoimista vastuussa olevia viranhaltijoita. Hyödyntäsin hallinnan teoriaa tutkimusasetelman ja haastattelurungon muotoilemisessa. Lisäksi tutkin vallan harjoittamisen käsitteellistämistä (Miller & Rose 2010: 85) etsimällä kielellisiä tapoja ja yksinkertaisuuksia, joilla perusteltiin monipaikkaisiin asukkaisiin

asetettuja tavoitteita ja joilla muutoksia pyritään saamaan aikaan. Muokkasin haastattelurunkoa haastattelurupeaman aikana niin, että otin käyttöön sopiviksi osoittautuneita lisäkysymyksiä seuraavissa haastatteluissa. Haastattelujen teemoina olivat: vapaa-ajan asumisen kehittäminen, mökkiläisten toivottu toiminta, mökkiläisten osallistaminen kehittämistoimintaan ja päätöksentekoon sekä vapaa-ajan asumisen kehittämistarpeet.

Asetin aineistolle pääkysymyksen: Miten monipaikkaiset asukkaat on otettu hallinnan kohteeksi vapaa-ajanasukasvaltaisissa kunnissa? Joain pääkysymyksen seuraaviin osakysymyksiin:

- Miten tutkimuskuntien keskeiset viranhaltijat tulkitsevat monipaikkaista asumista osana alueiden hallintaa?
- Miten tutkimuskuntien keskeiset viranhaltijat ymmärtävät monipaikkaiset asukkaat kunnan elinvoimaisuutta tukevin toimijoina?
- Millä tavoin tutkimuskunnissa pyritään hyödyntämään monipaikkaisten asukkaiden inhimillisiä ja taloudellisia resursseja kunnan kehityksen hyväksi?

Ryhmittelin litteroituja haastatteluja niin kutsutun *grounded theory* -periaatteiden (Bryant & Charmaz 2019) mukaisesti Atlas.ti -ohjelmalla, koodaten haastatteluja ja tehden havaintoja tutkimuskysymysten näkökulmasta. Ensimmäisessä vaiheessa nimesin koodeja, joissa esitettiin erilaisia näkemyksiä vapaa-ajanasukkaiden hallinnasta. Seuraavaksi

Kuva 1. Monipaikkaisen asumisen hallinnan ulottuvuudet kunnissa. Analyysin tulosten jäsentymisen ja teemojen keskinäiset suhteet.

Figure 1. The dimensions of the governance of multi-local residency in the municipalities. The structure of the analysis and the relationships between the themes.

tarkastelin koodien välisiä yhteyksiä. Jakamalla ja yhdistelemällä koodeja päädyin yhteensä 47 erilliseen vapaa-ajanasukkaiden hallintaa koskevaan lausumatyyppiin. Löysin yleisempiä teemoja, joihin etsin haastattelurupeaman aikana lisävalaistusta uusilla haastatteluilla. Tutkimuskysymysten valossa päädyin lopulta kolmeen pääteemaan, jonka alle koodit järjestyivät. Ne edustivat haastattelujen näkemyksiä keskeisistä monipaikkaisten asukkaiden toimijuuden hallinnan teemoista.

Aloitan tulosten esittelemällä kuntien strategia-analyysia (kuva 1). Seuraavaksi kuvaan haastattelujen näkemyksiä vapaa-ajan asumisen hallinnasta valtakunnallisena yhteiskuntamuutoksen ja aluekehityksen teimana. Tämän jälkeen tarkastelen haastattelujen näkemyksiä vapaa-ajanasukkaista toimijoina sekä heidän käsityksiään vapaa-ajanasukkaisiin kohdistetuista hallinnan toimenpiteistä. Lopuksi esitän johtopäätökset, joita vertailen aiempaan tutkimuskirjallisuuteen.

Tulokset

Monipaikkaisuus kuntastrategioissa

Tutkimuskunnat esittävät strategioissaan (ks. taulukko 1) monipaikkaisuuteen liittyviä tavoitteita omista lähtökohdistaan käsin. Teema tunnistetaan niissä vaihtelevasti elinvoiman lähteenä. Esimerkiksi Posion ja Pelkosenniemen strategioissa monipaikkaisuutta ei ole mainittu ollenkaan tai vaihtoehtoisesti on tunnistettu ainoastaan etätyöntekemisen mahdollisuudet kunnassa yksilöimättä ryhmää, jota tämä koskee (Sulkava, Kivijärvi ja Taivassalo). Tämä on ensimmäinen tunnistamisen taso.

Seuraavalla tasolla löytyy kuntia, joiden strategioissa tunnistetaan vapaa-ajan asumisen merkitys elinkeinon kehityksen kannalta, mutta ei vapaa-ajanasukkaita toimijoina (mm. Pälkäne ja Padasjoki). Vapaa-ajan asumisen määrälliset ja taloudelliset vaikutukset ovat strategioissa etusijalla, joten yleisimpiä toimenpiteitä ovat kuntaorganisaation palvelujen kehittäminen vapaa-ajanasukkaita silmällä pitäen, kunnan brändääminen vetovoimaisena vapaa-ajan paikkakuntana sekä pyrkimys saada vapaa-ajanasukkaat viettämään kunnassa aikaansa nykyistä enemmän ja lopulta muuttamaan sinne.

Monipaikkaisuuden hallinnan näkökulmasta kolmannella tasolla olevat kunnat pyrkivät lisäksi osallistamaan vapaa-ajanasukkaita toimimaan kunnan kehityksen hyväksi. Tällöin heitä käsitellään samassa yhteydessä kuin kunnan asukkaita, osallistujina kunnan toimintaan ja sen kehittämiseen (mm. Kangasniemi ja Puumala). Heidät lii-

tetään siten osaksi kuntayhteisöä, vaikka he virallisesti eivät ole kunnan asukkaita. Heitä pyritään lähentämään kuntaan ja rekrytoimaan esimerkiksi lähettilään (mm. Mikkeli) tai palvelujen kehittäjän (mm. Kustavi ja Savitaipale) tehtäviin.

Kuntastrategioiden jakautuminen mainittuihin kolmeen kategoriaan ei selity vapaa-ajanasukkaiden osuuden suuruudella kunnan väestöstä. Seitsemän tutkimuskunnasta kuuluu valtakunnan kärkikymmenikköön vapaa-ajanasuntojen suhteellisen määrän mukaan mitattuna (SVT 2023), mutta niistä vain kahden kunnan strategioissa on vapaa-ajanasukkaat otettu huomioon mahdollisina kehittäjätoimijoina. Todennäköisesti kunnan historiallinen identiteetti vapaa-ajan asumisen alueena sekä kunnan päättäjien ja viranhaltijoiden suhtautuminen vaikuttavat taustalla vapaa-ajanasukkaiden suhteellista määrää enemmän.

Monipaikkainen asuminen osana alueiden hallintaa

Haastatellut pohtivat monipaikkaisuuden hallintaa kuntaa laajempaan kysymyksenä ja ottivat samalla kantaa valtakunnantasolla käytyihin keskusteluihin. Esille tulivat kaksoiskuntalaisuudesta käyty keskustelu, monipaikkaisuudelle annetut erilaiset merkitykset sekä vapaa-ajan asumisen hallinnollinen asema matkailun ja asumisen välimaastossa. Näkemykset kehystävät vapaa-ajan asumisen hallinnan ajattelua kunnissa.

Kaksoiskuntalaisuuskeskustelu ja monipaikkaisten asukkaiden osallistaminen

Kuntia on pyritty aktivoimaan normiohjauksella, jotta ne osallistaisivat monipaikkaisia asukkaita mukaan kuntien toimintaan. Kuntalaissa mainitut osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen tähtäävät keinot suunnataan kunnan asukkaiden lisäksi kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuviin tai oleskeleviin palvelujen käyttäjiin (Laki kuntalain muuttamisesta 8.2.2019/175), joten monipaikkaisten asukkaiden rooli rajataan palvelujen käyttäjäksi. Lain mukaan osallistamisen keinoja ovat muun muassa keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien järjestäminen, mielipiteiden selvittäminen, kunnan toimielimiin valitseminen sekä talouden ja palveluiden suunnitteluun osallistuminen.

Haastateltavat kokivat, että ulkokuntalaisten osallistaminen liittyy verotusoikeuteen ja kaksoiskuntalaisuuskeskusteluun. Vapaa-ajanasukkaiden käsittäminen kunnan asukkaiksi on kiistanalainen kysymys, koska kiinteistövero lukuun ottamatta verotuloja ei saada muualla asuvilta kun-

taan. Kaksoiskuntalaisuuden ei uskota toteutuvan, eikä sitä erityisesti toivotakaan, koska aluekehitystä tuetaan verotulojen tasauksella ja palvelujen käytöstä saatavilla kotikuntakorvauksilla. Valtio ei kuitenkaan tunnista haastateltujen mielestä hyvin vapaa-ajanasukasvaltaisten kuntien näkökulmaa ja monipaikkaisuuden aiheuttamia haasteita, kuten sen julkisille palveluille aiheuttamia kustannuksia.

Osallistaminen ja aiemmin käytetty käsite mökkiläisdemokratia koetaan vaikeasti ymmärrettäväksi termeiksi. Haastatellut tulkitsevat osallistamisen viittaavaan vapaaehtoisuuteen perustuvaan kansalaistoimintaan kunnan hyväksi, eikä niinkään kumpuavan vapaa-ajanasukkaiden tarpeesta päästä osallistumaan päätöksentekoon. Kuntalaissa mainitut osallistamiskäytännöt eivät myöskään vastaa kuntien kipeimpään tarpeeseen, eli saada monipaikkaisuudesta taloudellista hyötyä. Jää epäselväksi, kuinka paljon kunnissa on aitoa halukkuutta edistää vapaa-ajanasukkaiden asemaa paikkakunnalla päätöksentekoon osallistumisen kautta. Haastatellut toistelevat, että asia on kesken ja että kunnissa ollaan vasta pyrkimässä läheisempään vuorovaikutukseen heidän kanssaan.

Kunnat ovat panneet toivonsa julkistaloudellisia vaikutuksia enemmän monipaikkaisuudesta aiheutuvan yksityisen kulutuksen suotuisiin vaikutuksiin. Lisäksi vapaa-ajan asumista pyritään hyödyntämään neuvottelukorttina ja perusteena valtionhallintoon päin esimerkiksi tieinvestointien saamiseksi kuntiin. Pyritään myös vaikuttamaan vapaa-ajanasukkaiden käyttäytymiseen edistämällä heidän osallistumistaan kunnan elämään. Tavoitteena on, että sen seurauksena mahdollisimman monet heistä muuttaisivat kuntaan tai ainakin viettäisivät siellä mahdollisimman paljon aikaa.

Monipaikkaisten asukkaiden asema matkailijan ja asukkaan välissä

Haastateltujen kuvauksiin heijastuivat viime vuosien muutokset monipaikkaisessa asumisessa, asukasosallisuuden edistämisestä käyty keskustelu sekä muutokset kuntien roolissa. Monipaikkaisen asumisen hahmottamista hallinnan kohteena vaikeuttavat ilmiön moninaisuus yksinkertaisesta erämökkeilystä aina ympärivuotiseen vapaa-ajan asumiseen asti sekä käsitteen epämääräinen sijainti matkailun ja asumisen välimaastossa. Haastatellut pitivät huolta siitä, että he käyttävät ilmiöstä oikeaksi kokemiaan nimityksiä. Mökkiläinen-sanaa ei käytetä virallisissa yhteyksissä, koska sen koetaan pienentävän ilmiön merkitystä ja kuvaavan menneitä mökkeilytyyliä. Nimitystä voidaan käyttää epähuomiossa, mutta se korja-

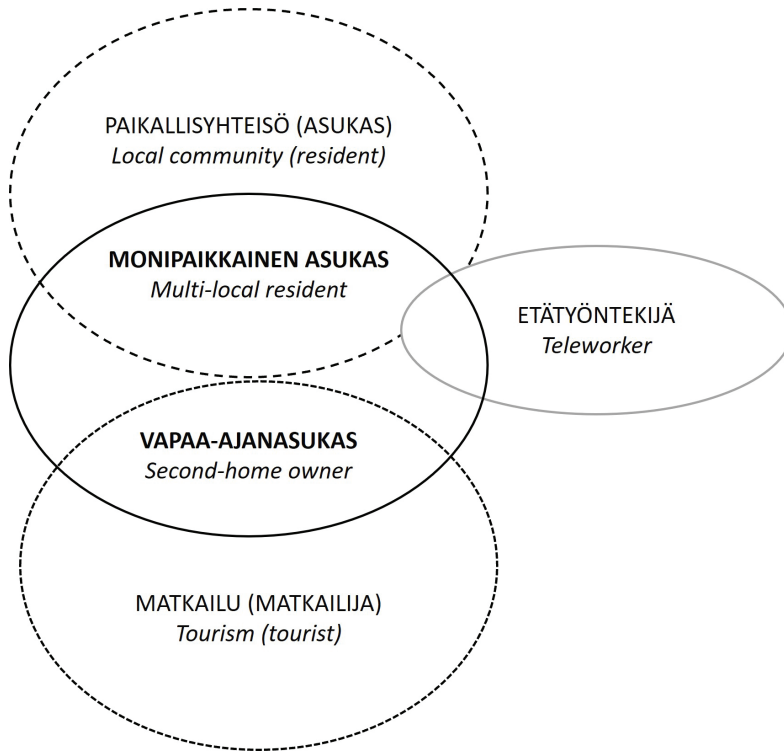
taan virallisen puhunnan mukaiseksi vapaa-ajan-asukkaaksi.

Vapaa-ajanasukkaista keskustellaan kunnissa sekä maaseudun elinvoiman vahvistajina, matkailijoina, paikallisyhteisön osana, että etätyöntekijöinä. Kunnat tarkastelevat vapaa-ajanasukkaiden hallintaa kuntia uhkaavan elinvoiman hiipumisen näkökulmasta. Vapaa-ajan asumisen jatkuminen elinvoimaisena edellyttää hyvää paikallisten palvelujen saatavuutta, joten vapaa-ajan asumisen ja kuntien kehitys ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Usein pyritään siihen, että rakennettaisiin moderneja, hyvin varusteltuja vapaa-ajanasuntoja. Tyypillisesti uhkaksi koetaan vapaa-ajan asumisen hiipuminen, mikäli nuorempi sukupolvi ei ole siitä kiinnostunut eivätkä kiinteistöt vaihda omistajaa.

Haastatteluissa viitataan vapaa-ajanasukas-nimityksellä useimmiten ilmiön matkailu-ulottuvuuteen ja monipaikkainen asukas -nimityksellä asumisulottuvuuteen. Matkailun ja asumisen kehittämisellä on historiallisesti vakiintuneet toimijansa ja ammattikuntansa. Vapaa-ajan asuminen on syntynyt ja mahdollistunut matkailuun liittyvän vapaa-aikakäsitteen ja palkkatyön yleistymisen myötä. Vapaa-ajan asumiseen liittyvässä projektitoiminnassa korostuu edelleen matkailun näkökulma, jossa keskeisenä kehittämisen kohteena ovat kunnan imago ja paikalliset elinkeinot. Vapaa-ajanasukkaat nähdään silloin ensisijaisesti vapaa-ajan viettäjinä ja kuluttajina, joten toimenpiteissä korostuvat markkinointi ja palvelutarjonnan kehittäminen. Yksittäisten vapaa-ajanasukkaiden merkitystä toimijoina ei matkailunäkökulmasa tunnisteta. Vapaa-ajanasukkaiden kokeminen paikkakunnalla lomailevina sopii huonosti siihen, että he osallistuisivat kunnan toimintaan tai alueen kehittämiseen.

Monipaikkainen asukas -nimityksen käyttö on yleistynyt työn monipaikkaistumisen myötä. Sen yhteydessä korostetaan monipaikkaisten asukkaiden roolia osallistujina ja kunnan palvelujen kehittäjinä. Nimitys liitetään lisääntyviin mahdollisuuksiin viettää paikkakunnalla aikaa sekä lomailen että etätyötä tehden, hyödyntäen siinä teknologian tuomia mahdollisuuksia. Monipaikkaisen asumisen toivotaan johtavan vahvempaan kiinnittymiseen paikkakunnalle.

Etätyön edistäminen käsitetään erilliseksi, monipaikkaisuuteen liittyväksi toimenpiteeksi. Etätyöntekijä-nimityksellä viitataan epämääräiseen ei-kuntalaiseen työntekijään. Yksinkertaistaen voidaan kuntastrategioissa ja haastatteluissa käytetyt käsitteet vapaa-ajanasukkaat, monipaikkaiset asukkaat sekä etätyöntekijät tulkita liittyvän asumisen ja matkailun käsitteisiin kuvan 2 mukaisesti.

Kuva 2. Käsitteet monipaikkainen asukas, etätyöntekijä ja vapaa-ajanasukas suhteessa paikallisyhteisön ja matkailun käsitteisiin haastattelujen ja strategioiden perusteella.

Figure 2. The concepts of multi-local resident, teleworker and second-home owner and their relationships between the concepts of local community and tourism according to the interviews and strategies.

Monipaikkaiset asukkaat toimijoina

Kaupungin edustajia periferiassa

Haastatellut tulkitsevat vapaa-ajanasukkaiden toimijuutta liittämällä heihin ominaisuuksia, joita he asettavat vastakkain paikallisten asukkaiden tyypillisinä pidettyjen ominaisuuksien kanssa. Vapaa-ajanasukkaiden katsotaan näissä kuvauksissa edustavan kaupunkia (keskusta) ja paikallisten puolestaan maaseutua (periferiaa). Vapaa-ajanasukkaat koetaan kaupunkilaisiksi, jotka ovat koulutetumpia ja taloudellisesti paremmassa asemassa kuin paikalliset. Heitä kuvataan idearikkaiksi ja suvaitseviksi, ja heidän koetaan tuovan tullessaan raikkaan tuulahduksen kuntaan. Paikalliset asukkaat puolestaan kuvataan usein nurkkakuntaisiksi. Haastatellut kokevat erityisesti pääkaupunkiseudun edustavan vallan paikkaa, minkä vuoksi vapaa-ajanasukkaita halutaan rekrytoida välittäjiksi alueiden välille, mikä näkyy esimerkiksi haastateltavan H14 vastauksessa:

Mutta että sillai on helpompi ottaa, yhteyttä jonneki, ministeriöön ku tietää et siel on joku Mäntyharjun agentti [naurahtaa] tai johonki yritykseen yritysmaailmaan johonki isompaan paikkaan ku siellä on joku, vähän jo joka tietää paikan ja tuntee ihmisiä (H14).

Vapaa-ajanasukkailla koetaan olevan paikallisia vahvempi toimijuusvalta. Toisaalta heillä voi olla paikallisia heikompi asema toimia yhteisössä, ellei heitä mielletä ”meikäläisiksi”. Meikäläisiksi koetaan ne, joilla on juuria paikkakunnalla ja jotka tuntevat paikalliset tavat ja kulttuurin. Paikalliset voivat suhtautua varauksella vapaa-ajanasukkaisiin ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa laajentamiseen. Taustalla on historiallisesti vaikea suhde eliittiä edustavan huvilanomistajaväestön ja maaseutuväestön välillä (Heinonen 1998). Mikäli paikalliset elinkeinot, kuten metsänhoito ja kalastus kohtaavat vapaa-ajanasukkaiden vastustusta, aiheutuu tästä ristiriitoja, kuten myös haastateltava H8 toteaa:

— — metsänomistaja kaataa metsää omalta metsäpalsaltaan mutta, se sattumalta on ollu siinä 70 vuotta kasvanu niin, se nyt onkin kaikkien mielessä ollu siinä aina ja, heiltä nyt meni näkymät ja kaikki, luonto pilattiin ja, tän tyyppisiä keskusteluja, niin sillon tulee se että no mitäs tänne tulette että pysykää poissa, ajatuksia (H8).

Pandemian alettua syntyi sosiaalisessa mediassa vastakkainasettelua vapaa-ajanasukkaiden ja paikallisten välille. Osa vapaa-ajanasukkaista kokee tämän loukkaavana (esim. HS 2020). Haastateltavat välttelivät puhumasta haasteista paikallisten ja

vapaa-ajanasukkaiden välillä. Tämän voi tulkita johtuvan siitä, että kunnan edustajat tasapainoilevat näiden ryhmien erilaisten intressien välillä ja varovat siksi ottamasta kantaa niihin.

Vapaa-ajan asumisen suosiota pyritään hyödyntämään kuntaimagon rakentamisessa brändäytymällä ”vapaa-ajan asumisen kunnaksi”. Kunnat nostavat mielellään esille myönteisiä näkökulmia vapaa-ajan asumiseen, esimerkiksi vapaa-ajan-asukkaina olevia julkisuuden henkilöitä ja hyväta-soisia vapaa-ajanasuntoja. Tämä voi ärsyttää paikallisia. Kunnanjohtajat pyrkivät samalla pitämään yllä ”olemme yhtä yhteisöä” -diskurssia mediassa, vaikka virallinen kuntalaisen asema vapaa-ajan-asukkailta puuttuukin.

Monipaikkaiset asukkaat aluekehittäjinä

Monipaikkaiset asukkaat jakautuvat haastateltujen kuvauksissa kolmeen ryhmään aluekehitystoimijoina: 1) passiivinen vapaa-ajanasukasjoukko, johon kunnalla ei ole läheisempiä kontakteja, ja jonka keskeinen aluekehitysvaikutus on taloudellinen 2) yhteiskunnallisesti merkittävät vaikuttajat, osaajat ja yrittäjät, ja 3) itsenäisesti toimivat aktiivit, jotka toteuttavat omia pyrkimyksiään kunnassa.

Haastateltujen tapa jakaa vapaa-ajanasukkaita erilaisiin ryhmiin ohjaa kuntien pyrkimyksiä hyödyntää heidän toimijuuttaan ja suuntaa heihin käytettyjä hallintakeinoja. Passiivisen ja kasvotoman vapaa-ajanasukasjoukon halukkuutta osallistua aktiivisesti kunnan toimintaan epäillään. Heidän vaikutuksensa paikalliskehitykseen koetaan kanavoituvan kuluttamisen kautta. Lisäksi he voivat myös toimia kunnan imagemarkkinoijina asuinpaikkakunnillaan. Haastateltavat uskovat, että erityisesti eläkeläiset haluavat osallistua paikallisyhteisöjen toimintaan. Sen sijaan työelämässä olevien ajatellaan käyvän paikkakunnalla vain viikonloppuisin, jolloin he keskittyvät mökille lomailuun. Kontaktin saaminen koettiin tämän vuoksi haastavaksi varsinkin uusiin vapaa-ajanasukkaisiin.

Vapaa-ajanasukkaat koetaan aluekehittäjinä kuntia kiinnostavien yksilöiden kautta, jotka toimivat yhteiskunnallisesti tärkeissä asemissa. Korkeassa asemassa olevat kuuluisuudet, osaajat ja varakkaat vapaa-ajanasukkaat pannaan merkille mahdollisina yhteistyökumppaneina. Erikseen mainitaan yrittäjät, jotka voivat laajentaa toimintaansa ja investoida kuntaan. Valtakunnallisissa verkostoissa toimivat vapaa-ajanasukkaat voivat kokea sympatiaa paikkakuntaa kohtaan ja toimia niissä kunnan puolestapuhujina. Tästä hyvänä esimerkkinä on haastateltavan H1 vastaus:

– – mä tiän et meil on kyllä mökkiläisinä ihan, esimerkiksi yhteiskunnallisesti, jos vois sanoo nii kovan kaluiperin mökkiläisiä. Tavallaan ehkä vähän semmoseks, voisko sanoo vähän kuntakummeiks tai tämmösiks että niil ois omienki verkostojensa kautta ja muuten paljon annettavaa – – kunnan kehittämiseen ja elinkeinoihin ja muihin että he vois olla parhaimmillaan hyviä mentoreita (H1).

Mikäli vapaa-ajanasukas edustaa työnsä kautta kuntaa kiinnostavaa asiantuntijuutta tai toimii merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa, pohditaan kunnissa, kokevatko he kunnan kehittämiseen osallistumisen vapaa-ajanaan tunkeutuvana työnä. Tällaisten henkilöiden toimintaa ei siis tarkastella vapaaehtoisena kansalaistoimintana ja osallisuuden kehittämisenä, vaan asiantuntijuutena.

Jotkut vapaa-ajanasukkaat toimivat aktiivisesti ja omaehtoisesti paikalliskehityksen hyväksi median tai sosiaalisen median kautta, yhdistyksissä tai projekteissa ilman suoranaista kumppanuutta kunnan kanssa. Heidät voidaan kokea uhkaksi, mikäli heillä on kunnan intressien vastaisia pyrkimyksiä. Esimerkiksi ympäristönsuojeluaktivismi voi asettua vastakkain paikallisten elinkeinojen harjoittamisen kanssa.

Monipaikkaisten asukkaiden hallintakäytännöt

Vapaa-ajanasukkaiden toimintaan pyritään vaikuttamaan hallintakeinoilla, jotka voidaan jakaa kahteen kategoriaan kohdejoukon mukaisesti. Laajan anonyymin vapaa-ajanasukasjoukon toimintaan pyritään vaikuttamaan palveluja kehittämällä, yksisuuntaisesti viestien ja vuorovaikutukseen pyrkien. Kuntia kiinnostavien yksittäisten vapaa-ajanasukkaiden kanssa taas pyritään kiinteämpään kumppanuteen.

Asiakasryhmästä vuorovaikutuksen osapuoleksi

Vapaa-ajan asumisen talousvaikutusten maksimointi korostui haastattelussa. Elinkeinollinen kehittämisspuhe tarkastelee passiivista vapaa-ajanasukasjoukkoa samaan tapaan kuin matkailijoita. Heitä houkutellaan lähempään vuorovaikutukseen kunnan kanssa, minkä toivotaan johtavan paikallisten palvelujen laajempaan käyttöön ja pitempikäiseen läsnäoloon kunnassa. Tämän toivotaan johtavan siihen, että vapaa-ajanasukkaat tutustuvat paikalliseen arkeen ja yhteisöön. Suora viestintä, kuten kirjeet ja messuille osallistuminen vapaa-ajan asumisen teemalla ovat keinoja, joilla pyritään rakentamaan hyvää vapaa-ajanasuinkunnan imagoa ja ilmapiiriä. Samalla kunnat viestivät, että vapaa-ajanasukkaat ovat paikkakunnalle tärkeitä. Taustalla on ajatus kuntien välisestä kilpailusta,

jossa vapaa-ajan asumisen positiiviset vaikutukset ovat kunnalle etu, kuten haastateltava H26 kiteytti:

– – jos me viestitään oikeella lailla positiivisii tarinoita, luodaan sitä elinvoimamielikuvaa – – niin kyllähän tää pysyy kiinnostavana mut jos se rapistuu ja ränsistyy ja myöski palvelut, ei pelkästään infrana vaan palveluina, niin kyllähän se koko ajan hiipuu se kiinnostavuus tähän paikkaan. Eli pitää juosta kovempaa jotta pärjää. Me kilpaillaan kunnat keskenään – – pitkälti se on mielikuvia ja sitä mainekuvaa et minkäläinen paikka tää on, halutaanko tänne... tulla viettämään aikaa... (H26).

Palvelujen piiriin tulemisen ajatellaan olevan ensimmäinen askel kohti sosiaalista vuorovaikutusta paikallisyhteisön kanssa. Palveluiden kehittämisen toivotaan johtavan uusiin vapaa-ajanasuntojen käyttötapoihin, mikä tukisi myös nuoremman polven vapaa-ajanviettoa. Tässä puhettavassa kuntaorganisaation palvelujen kehittämisellä pyritään vahvistamaan asiakassuhdetta. Esimerkiksi rakennusvalvonnan palvelujen kehittämiseen ja kunnan henkilöstön palveluasenteen parantamiseen panostetaan, sekä investoidaan vapaa-ajan asumista hyödyttävään infrastruktuuriin, kuten valokuituyhteyksiin. Vapaa-ajanasukkaat mielletään erityisryhmäksi, jota pitää kyetä miellyttämään. Kunnat pyrkivät myös aktivoimaan yrityksiä olemalla mukana mökkipalvelujen tiedottamisessa. Vapaa-ajanasukkaiden palvelujen kehittämistä voidaan perustella paikallisyhteisölle niin, että palvelut hyödyttävät myös paikallisia asukkaita, mistä kertoo myös haastateltavan H11 vastaus:

– – mitenkä sä saisit sen fiiliksen että sul on tunne et sä kuulut, sä oot osa paikallista väestöä tai paikallista monipaikkaisuutta, ja samalla sä oot tervetullut vieras jota kunnioitetaan, jota palvellaan ja et tulee semmonen sama fiilis, ku se, että sä saat hyvää palvelua jossakin kaupassa taikka omassa arjessa. Se sama fiilis vapaa-ajanasukaille ehattomasti, että he saa erittäin hyvää palvelua, heidät huomioidaan ja kunnioitetaan ja lisäksi, että he ei ole turisteja vaan he ovat oman kylän poikia tai tyttöjä. Siinä sitä onkin yhtälö, miten tällöinen ilmapiiri luodaan (H11).

Järjestämällä erilaisia tapahtumia luodaan paikallisille asukkaille ja kuntaorganisaatiolle mahdollisuuksia astua lähempään kanssakäymiseen vapaa-ajanasukkaiden kanssa. Niissä voidaan antaa symbolisia palkintoja, kuten nimetä ”vuoden kesäasukas”. Sähköiset kyselyt ja matalan kynnyksen palautteenantovälineet ovat usein käytettyjä digitaalisia vuorovaikutustapoja. Monipaikkaisuuteen liittyvillä kyselyillä tähdätään tuoreiden ajatusten hakemiseen kunnan kehittämiseen. Muun muassa

haastateltava H24 toi ilmi, että hallintapyrkimys liittyy tavoitteeseen päästä vuorovaikutukseen vapaa-ajanasukkaiden kanssa, joten kyselyjen vuorovaikutuksellinen ulottuvuus on usein tärkeämpää kuin itse tulosten perusteella tehtävät muutokset kunnan toimintaan:

– – me voitas vaikka tehä semmosta vähän niin kun suoramarkkinointia tai kysyä niitten kuulumisia tai teettää muutaman kerran vuoteen joku semmonen palvelukysely. Niin mun mielestä se tavallaan ylipäänsä se kontaktipinnan luominen ois kaikista tärkein ensimmäinen askel siinä vapaa-ajan asumisen kehittämisessä että luodaan niihin joku yhteys siihen porukkaan (H24).

Erityisesti kesäaikaan kuntien edustajia jalkautuu toreille mökkikansan kuultaviksi. Haastateltavat painottavat, että kunnan henkilöstön helppo lähestyttävyyden on pienen kunnan vahvuus. Samalla tutustutaan vapaa-ajanasukkaisiin, jotka voisivat myöhemmin toimia läheisemmässä vuorovaikutuksessa kunnan kanssa. Toiset haastatellut vierastivat suoran kontaktin ottamista, koska ajatellaan, että ihmiset ovat viettämässä vapaa-aikaansa ja haluavat olla rauhassa. Jotkin kunnat odottavat, että vapaa-ajanasukkaat ottaisivat itse yhteyttä tavalla tai toisella. Mikäli he tulevat esittäytymään, ollaan valmiita tiedustelemaan kiinnostusta yhteistyöhön.

Haastattelujen perusteella kunnan osallistamistyön merkitys jää epäselväksi, koska kunnat päättävät itse, miten vapaa-ajanasukkaiden antamat toiveet otetaan huomioon päätöksenteossa. Usein vaikutusmahdollisuudet rajataan vain ”mökkiläis-teemaan” liittyviin asioihin, kuten palvelujen kehittämiseen. Toisaalta vapaa-ajanasukkaat osallistuvat usein innokkaasti keskusteluihin sosiaalisen median ryhmissä esimerkiksi kuntien kehitykseen liittyvistä teemoista, mutta keskustelut voivat jäädä kunnilta huomioimatta.

Paikkasuhteen vahvistaminen hallinnan keinona

Haastateltavat uskovat, että vapaa-ajanasukkaiden positiiviset tunnesiteet paikkakuntaa kohtaan voivat aktivoida heitä toimimaan paikalliskehityksen hyväksi. Siksi kunnat pyrkivät herättämään viestinnässään myönteisiä mielikuvia ja kotiseuturakaudellisia tunteita. Ne pyrkivät ilmapiiriin, jossa vapaa-ajanasukkaat kokisivat olevansa tervetulleita paikkakunnalle ja kuuluvansa paikallisyhteisöön. Osa haastatelluista näkee paljon mahdollisuuksia siinä, että vapaa-ajanasukkaat alkavat kokea itsensä paikallisyhteisön jäseninä. Tämän toivotaan johtavan paikalliseen elämään kiinnittymiseen ja paitsi lisääntyviin talousvaikutuksiin, myös henkiseen

sitoutumiseen, joka koituu ennen pitkää paikkakunnan hyväksi esimerkiksi sosiaalisen elämän vireytymisenä. Usein hallintapyrkimyksenä on muuttaa vapaa-ajanasukkaiden subjektia paikkakunnan ulkopuolisesta arvioijasta sen hyväksi toimivaksi vastuunkantajaksi, mitä korostaa myös haastateltava H28 vastauksessaan:

– – kai se on se ideaalikin, että me päästään siitä, että se mökkiläinen ei ole vaan siellä omalla rannallaan valittava toimija, joka valittaa siitä, että minä en oo saanu rakennuslupaa tähän tai minun tontilta niinku näkyy näin vaan, että hän on tavallaan osa sitä yhteisöä ja toimii laajemmin ja miettii sitä kuviota, että missä hän on osana. Ja kun hän ikään kuin kokee, että hän on osa jotakin isompaa, niin hän kantaa siitä kokonaisuudesta myöskin sitten vastuuta – – (H28).

Kunnat tavoittelevat myös asukkaitaan osallistamaan vapaa-ajanasukkaiden hallintapyrkimyksiin. Paikallisyhteisöllä uskotaan olevan tärkeä roolinsa prosessissa, jossa vapaa-ajanasukkaat kiinnittyvät kuntaan. Sen ajatellaan toteutuvan esimerkiksi yhdistysten normaalin toiminnan puitteissa. Koska maa-alueet ovat yleensä yksityisomistuksessa, on vapaa-ajanasuntojen lisärakentamisen oltava kunnassa yleisesti hyväksyttyä. Haastatellut kokevat, että aktiivisena tunnetut kylät ovat erityisasemassa vapaa-ajanasukkaiden ”kotouttamisessa”. Jotkut paikallisyhdistykset pyrkivät rekrytoimaan vapaa-ajanasukkaita mukaan toimintaansa. Kunnat rohkaisevat niitä osallistamistyöhön ja esimerkiksi antavat niille rahoitusta kesätapahtumien järjestämiseen. Haastatellut korostivat työn vapaaehtoisuutta, odottaen samalla asukkailtaan suvaitsevaisuutta vapaa-ajanasukkaita kohtaan. Asukkaiden toivotaan ymmärtävän, että vapaa-ajanasukkaat eivät ole matkailijoita, vaan osa paikallista yhteisöä. Lisäksi kunnan työntekijöitä pyritään ohjaamaan toimimaan hyvänä esimerkkinä asukkaille. Pyritään siihen, että vapaa-ajanasukkaat saisivat samanlaista viestiä sekä kuntaorganisaatiosta että paikallisyhteisöstä.

Kohti kumppanuutta aluekehittäjiksi miellettyjen kanssa

Monipaikkaisten asukkaiden rooli aluekehittäjänä katsotaan tärkeäksi, usein unohdetuksi näkökulmaksi. Vuorovaikutukseen pyritään yksittäisten, kuntaa kiinnostavien vapaa-ajanasukkaiden kanssa, jotka on arvioitu yhteistyöhön sopiviksi. Hallinnan keinoina käytetään epäbyrokrattisuutta, vapaaehtoisuutta ja verkostoitumista. Henkilökohtaiset kontaktit edesauttavat luottamuksen ja kumppanuuden syntymistä. Vaikutusvaltaisten vapaa-ajanasukkaiden huomioon ottaminen korostuu

erityisesti kunnanjohtajien haastatteluissa. Tämä voi johtua verkostojen eliittiluonteesta, joissa kunnanjohtajat toimivat. Eri alojen yhteiskunnallisia osajia pyritään motivoimaan, ja epävirallisissa tilanteissa tunnustellaan heidän halukkuuttaan olla mukana kunnan kehittämisessä.

Mikäli henkilöt ovat siihen myöntyväisiä, heitä voidaan pyytää mukaan foorumeihin, joissa he saavat virallisemmän kehittäjäaseman. Joissain kunnissa, kuten Sysmässä, Pertunmaalla ja Mikkelissä, toimii neuvottelukuntia, joihin on kutsuttu vapaa-ajanasukkaita toimimaan asiantuntijaroolissa, esimerkiksi kommentoimaan kunnan strategiaa tai mentoroimaan paikallisia yrityksiä. Vapaa-ajanasukkaita kutsutaan mukaan myös erilaisiin kehittämisprojekteihin. Kulttuuriala on esimerkki yhteistyösektorista, jossa vapaa-ajanasukkaat voivat motivoitua toimimaan asiantuntijaroolissa.

Kunnanjohtajien verkostoituminen tärkeiksi katsottujen vapaa-ajanasukkaiden kanssa tähtää esimerkiksi siihen, että kunnan tavoitteita voidaan edistää valtakunnan tasolla heidän kauttaan. Erityisesti julkisuuden henkilöt toimivat mieluiten julkisuudelta piilossa, jolloin vuorovaikutus tapahtuu kulissien takana. Haastateltava H12 korostaa, että koska julkisuuden henkilöt ovat lomalla, ei heitä haluta häiritä ja velvoittaa toimimaan, elleivät he itse osoita vapaaehtoista halukkuutta osallistumiseen:

– – myökin noudatetaan kyllä sitä, että ei myö kehtään haluta, kellekään huonoo omaatuntoo aiheuttaa, että jos ei tee jotain mitä. Vaan me ollaan kuntana yritetty olla vastaanottava osapuoli aina, ei pistää ainakaan (H12).

Foorumeihin pyritään poimimaan jäseniksi yhteistyökykyisiä vapaa-ajanasukkaita. Heidän kauttaan kunta pyrkii vaikuttamaan myös muuhun vapaa-ajanasukasyhteisöön. Foorumit ovat neuvottelukenttiä, joissa sekä vapaa-ajanasukkailla että kunnalla on omia päämääriään, joita pyritään edistämään konsensuksessa, konflikteja välttäen. Jäsenille kerrotaan vuorovaikutuksen pelisäännöt ja puututaan siihen, mikäli joku ei niitä noudata. Hallintapyrkimyksenä on muotoilla keskustelujen avulla kunnan ja vapaa-ajanasukkaiden yhteisiä päämääriä liittyen vapaa-ajan asumiseen, mutta myös laajemmin kunnan kehitykseen. Haastateltava H30 nostaa esille, että samalla vapaa-ajanasukkaat saadaan sitoutettua toimimaan yhteisten tavoitteiden puolesta:

– – kyllä meillä, kun uusia jäseniä tulee, hehän itse sillon aikoinaan teki sen toimintaohjelman, jossa aika suoraan jo määriteltiin se, että tämä ei ole mikään mökkiläisten edunvalvontatoimielin, vaan tää on ni-

menomaan kehittämistoimielin, missä käydään yhteistä keskustelua yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Ja hyvin semmonen, sanotaan että, konflikteja ei ainakaan haeta sillä porukalla. Ja kun tulee uusia, joita sitten kysellään sieltä – Ja kyllä ne sitten briiffataan aika nopeesti sisälle, että meillä on ollu kyllä hyviä puheenjohtajia, jotka on honannu tän homman. Ja ne kyllä kertoo heti, että mistä tässä on kysymys (H30).

Vapaa-ajanasukkaiden keskittyminen omista lähtökohdistaan tapahtuvaan edunvalvontaan ei ole kuntien tavoitteiden mukaista. Tällainen toiminta ei ole kunnan hallinnassa samalla tavoin kuin kunnan aktiivoina, foorumeissa tai epävirallisemmassa yhteydenpidossa toteutuva kumppanuus.

Johtopäätökset

Olen tutkinut monipaikkaisten asukkaiden hallintaa, joka pyrki hyötymään heistä paikalliskehitystoimijoina. Hallintaa toteutetaan erityisesti kausittain sykkivissä vapaa-ajanasukasvaltaisissa kunnissa, joissa hallinnon ja kansalaisten välinen hallintasuhde saa omia erityispiirteitään.

Monipaikkaisuuden yleistymisen on tulkittu kyseenalaistavan yhteen asuinpaikkaan perustuvan väestönhallinnan. Kaksoiskuntalaisuus merkitsisi aiempaa huomattavasti suurempien taloudellisten resurssien siirtoa kaupungeista maaseudulle. Samalla se muuttaisi vallalla olevia näkemyksiä aluerakenteen ”luonnollisesta” kehityksestä, joka korostaa väestön kasautumista keskuksiin. Yksi-paikkaiseen asumiseen perustuva valtakurssi kehystää kuitenkin kuntien tulkintaa monipaikkaisten asukkaiden merkityksestä aluekehitykselle. Kaksoiskuntalaisuuden ei uskota toteutuvan, joten kunnat pyrkivät hyötymään heistä käyttäen pehmeitä hallintakeinoja, panostaen monipaikkaisille asukkaille tarjottaviin palveluihin, pyrkien vahvistamaan heidän paikkakuntasuhdettaan sekä tavoitellen pääsyä kumppanuussuhteeseen kiinnostaviksi arvioitujen monipaikkaisten asukkaiden kanssa.

Tutkimus paljasti kuntien näkemyksiä paikalliskehityksen luonteesta sekä monipaikkaisista asukkaista toimijoina. Monipaikkaisia asukkaita tarkastellaan hallinnan kohteina ensisijaisesti taloudellisen hyödyn tavoittelun näkökulmasta (vrt. Mitchell 2002), mikä korostaa kunnan ulkopuolelta saatavien investointien, ei niinkään paikallislähtöisen kehittämistoiminnan merkitystä. Enemmistö vapaa-ajanasukkaista mielletään matkailuorientoituneiksi kuluttajiksi ja passiivisiksi vapaa-ajan viettäjiksi, jotka eivät osallistu muulla tavoin paikalliseen elämään. Heidän koetaan kuitenkin vaikuttavan positiivisesti paikalliseen ilmapiiriin ja tasapainottavan väestön vähenemisestä johtuvaa sosiaalisen elämän hiipumista. Osa tutkimuskunnista toki tunnistaa va-

paa-ajanasukkaiden joukossa olevan aluekehittäjiä, joihin pidetään esimerkiksi korkeissa yhteiskunnallisissa asemissa toimivia erityisosajia ja yrittäjiä.

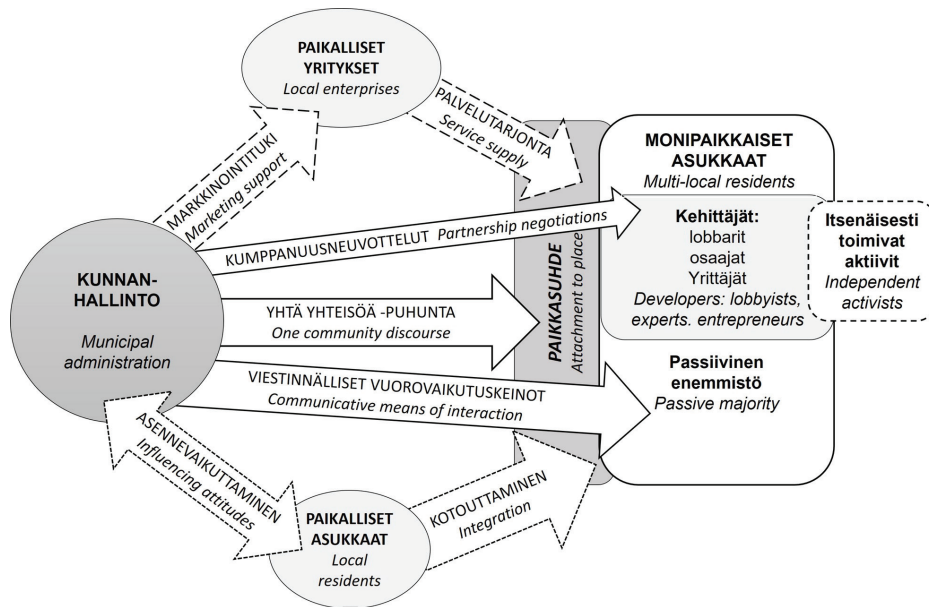
Näkemykset vapaa-ajanasukkaista toimijoina ohjaavat heihin kohdistettuja hallinnan toimenpiteitä. Jatkuvan keskustelun alla oleva monipaikkaisten asukkaiden hallinnollinen asema, käsitteen sijoittuminen matkailijan ja asukkaan välimaastoon sekä paikallisten kontekstien erot ovat johtaneet vaihteleviin hallintakäytäntöihin. Kunnat pyrkivät toteuttamaan niitä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa, ja saamaan ne mieltämään monipaikkaiset asukkaat yhteiseksi, paikallista elinvoimaa vahvistavaksi projektiksi.

Vapaa-ajanasukkaiden kuluttajaroolia pyritään vahvistamaan ja saamaan heidät viipymään paikkakunnalla pidempään kehittämällä kuluttajasuhdetta vuorovaikutussuhteeksi. Asukaskokemuksen toivotaan vahvistuvan mielikuvamarkkinoinnilla, vuorovaikutteisilla tapahtumilla ja digitaalisilla kyselyillä. Monipaikkaisten asukkaiden suhde paikallisyhteisöön on keskeinen vaikuttamisen kohde. Heidän uskotaan alkavan tuntea vastuuta paikkakunnan tulevaisuudesta ja tämän myötä aktivoitumaan toimimaan sen hyväksi samaistuessaan paikallisyhteisöön (ks. Helén 2010; Miller & Rose 2010: 133).

Kiinnostaviksi arvioituja vapaa-ajanasukkaita kunnat pyrkivät sitouttamaan yhteisten tavoitteiden taakse. Heidän hyödyllisyyttään arvioidaan heidän aktiivisuutensa, toimintahalukkuutensa, verkostokontaktiansa sekä yhteistyökykyisyytensä näkökulmista. Samalla tarkastellaan heidän luotettavuuttaan, mikä on yhteistoiminnan edellytys (Hyyryläinen 1994). Kunnat pyrkivät kumppanuuteen ensisijaisesti konsensukseen kykenevien vapaa-ajanasukkaiden, ”hyvien tyyppien” kanssa, mikä vastaa aiempia havaintoja paikallisten kumppanuusverkostojen rakentamisesta (Nousiainen 2011: 136–137).

Pehmeiden hallintakeinojen käyttö vaatii erikoisosaamista, jotta monipaikkaiset asukkaat eivät kokisi osallistumisestaan elinvoiman kehittämiseen työksi. Kunnat eivät aktivoi monipaikkaista kehittäjätoimijuutta avoimesti. Sen sijaan ne tunnustavat ja suosivat tiettyjä toimijuuksia, kuten ”palvelujen käyttäjä”. Joihinkin toimija-asemiin kohdistetut hallintapyrkimykset jäävät epäselviksi (esimerkiksi ”yhteisön jäsen”). Vaikka usein mainitaan, että monipaikkaiset asukkaat kuuluvat kuntayhteisöön, ovat he tavallisesti vaikuttamiskanavien puutteen vuoksi ulkopuolisessa asemassa. Joitakin toimija-asemia pyritään myös tukahduttamaan, kuten ”edunvalvojana” toimiminen.

Kuvassa 3 on esitetty haastateltujen kuntien edustajien tunnistamat keskeiset vapaa-ajanasukkaiden toimijaroolit ja heihin yleisimmin käytetyt hallinnan keinot kunnissa.

Kuva 3. Monipaikkaisten asukkaiden keskeiset hallintakäytännöt vapaa-ajanasukas-valtaisissa kunnissa.

Figure 3. The key governance practices of multi-local residents in municipalities with a high second home density.

Tämän tutkimuksen haastattelut toteutettiin vuosina 2018–2021. Pandemian aikana ne toteutettiin videoyhteydellä, mikä ei käytännössä vaikuttanut haastatteluihin, vaan haastattelut olivat nopeasti omaksuneet videoyhteyden käytön työssään. Haastattelujen ajankohta ennen hyvinvointialueiden perustamista ja osin pandemian aikana nosti vastauksissa esiin monipaikkaisuus-käsitteelle annettuja paikallisia merkityksiä ja tulkintoja sekä pohdintaa monipaikkaisten asukkaiden osallistamisesta. Vaikka heidän taloudellisia ja henkisiä resursseja pidetään paikallisia asukkaita suurempina, monipaikkaisilla asukkailla ei katsottu olevan moraalista velvollisuutta osallistua paikalliseen kehittämiseen. Osallistamisen käytännöt tähtäävät ennen muuta monipaikkaisten asukkaiden resursseista hyötymiseen ja vasta toissijaisesti heidän osallistumismahdollisuuksiensa parantamiseen. Tämä vastaa havaintoja osallistamisen päämäärästä ensisijaisesti aktivoida kansalaisia ja vasta toissijaisesti parantaa päätöksentekoa (Meriluoto & Litmanen 2019).

Kysymykset monipaikkaisuuden hallinnan lähtökohdista ja tekniikoista ovat nousseet globaalin pandemian jälkeen uudelleen valtakunnantason kysymyksiksi. Nykyisenkaltaisen keskittymis- ja monipaikkaistumiskehityksen jatkuessa niiden merkitys tulee yhä kasvamaan paitsi vapaa-ajanasukasvaltaisten kuntien tulevaisuudensuunnittelussa myös valtakunnallisena aluekehityskysymyksenä.

Kiitokset

Tutkimus on saanut rahoitusta Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahastosta (2020). Kiitän artikkelin vertaisarvioijia asiantuntevista kommentteista.

KIRJALLISUUS

- Adamiak, C., Vepsäläinen, M., Strandell, A., Hiltunen, M.J., Pitkänen, K., Hall, C.M., Rinne, J., Hannonen, O., Paloniemi, R. & Åkerlund, U. (2015) *Second home tourism in Finland. Perceptions of citizens and municipalities on the state and development of second home tourism*. Reports of the Finnish Environment Institute 22e/2015. <http://hdl.handle.net/10138/155090>
- Aho, S. & Ilola, H. (2008) *Kahden kunnan asukkaat – Lisää osallisuutta?* Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan julkaisuja B. Rovaniemi, Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-2011371073>
- Bryant, A. & Charmaz, K. (2019) *The SAGE Handbook of Current Developments in Grounded Theory*. Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781526485656>
- Bristow, G. & Healy, A. (2014) Regional Resilience: An Agency Perspective. *Regional Studies* 48(5) 923–935. <https://doi.org/10.1080/00343404.2013.854879>
- Cheshire, L. & Woods, M. (2009) Citizenship and Governmentality, Rural. Teoksessa Kitchin, R. & Thrift, N. (toim.) *International Encyclopedia of Human Geography*, 113–118. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00896-8>
- Chouinard V. (2009) Citizenship. Teoksessa Kitchin, R. & Thrift, N. (toim.) *International Encyclope-*

- dia of Human Geography, 107–112. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00762-8>
- Czarnecki, A. & Sireni, M. (2018) Vapaa-ajan asumisen taloudellinen merkitys maaseutukuntien pysyville asukkailla. *Maaseudun uusi aika* 26(1) 5–18. <<http://www.mua-lehti.fi/vapaa-ajan-asumisen-taloudellinen-merkitys-maaseutukuntien-pysyville-asukkailla/>> 13.9.2023.
- Emerson, K., Nabatchi, T. & Balogh, S. (2012) An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory* 22(1) 1–29. <https://doi.org/10.1093/jopart/mur011>
- Farstad, M. & Rye, J. F. (2013) Second home owners, locals and their perspectives on rural development. *Journal of Rural Studies* 30, 41–51. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.11.007>
- Foucault, M. (1982) The Subject and Power. *Critical Inquiry* 8(4) 777–795. The University of Chicago Press. <https://www.jstor.org/stable/1343197>
- Gallant, N. (2014) The Social Value of Second Homes in Rural Communities. *Housing, Theory and Society* 31(2) 174–191. <https://doi.org/10.1080/14036096.2013.830986>
- Hajer, M. (2003) Policy without polity? Policy analysis and the institutional void. *Policy Sciences* 36(2) 175–195. <https://www.jstor.org/stable/4532594>
- Hakari, K. (2013) *Uusi julkinen hallinta – kuntien hallinnonuudistusten kolmas aalto? Tutkimus Tampereen toimintamallista*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9263-1>
- Hall, C. M. (2011) A typology of governance and its implications for tourism analysis. *Journal of Sustainable Tourism* 19(4–5) 437–457. <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.570346>
- Hall, C. M. (2014) Second homes planning, policy and governance. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 7(1) 1–14. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.964251>
- Hall, S. (1999) *Identiteetti* (suom. ja toim. Lehtonen, M. & Herkman, J.). Vastapaino, Tampere.
- Heinonen, V. (1998) *Talonpoikainen etiikka ja kuluksen henki. Kotitalousneuvonnasta kuluttajapolitiikkaan 1900-luvun Suomessa*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.
- Helén, I. (2010) Hyvinvointi, vapaus ja elämän politiikka. Foucault’lainen hallinnan analytiikka. Teoksessa Kaisto, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*, 27–48. Gaudeamus, Helsinki.
- Helminen, V., Nurmio, K. & Vesänen, S. (2020) *Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5172-9>
- Hyyryläinen, T. (1994) *Toiminnan aika: Tutkimus suomalaisesta kylätoiminnasta*. Sixtyfour Publications, Tampere.
- Hyyryläinen, T. (2009) Turning points in Finnish rural studies: from traditional rural research to new rurality studies. *Maaseudun uusi aika*, 17(2) 90–94. <<http://www.mua-lehti.fi/mua-2-2009-vol-17/>> 13.9.2023.
- Häkli, J. (2009) Governmentality. Teoksessa Kitchin, R. & Thrift, N. (toim.) *International Encyclopedia of Human Geography*, 628–633. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00783-5>
- Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017) *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Työpäpaperi 33/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Jauhiainen, S. & Huovari, J. (2013) *Kuntarakenne ja alueiden elinvoima – laskelmia väestöstä, työpaikoista ja kuntataloudesta*. Kunnallissalan kehittämissäätiö. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2013/03/Jauhiainen_Huovari.pdf> 22.2.2023.
- Järv, O., Willberg, E., Väisänen, T. & Toivonen, T. (2020) Towards summer cottages: Mobility flows amid the COVID-19 outbreak in Finland in March. Blogikirjoitus. Digital Geography Lab Blog, Helsingin yliopisto. <<https://blogs.helsinki.fi/digital-geography/2020/05/15/urban-dwellers-escaped-to-their-summer-cottages-amid-the-covid-19-outbreak-in-finland-in-march/>> 22.2.2023.
- Kaisto, J. & Pyykkönen, M. (2010; toim.) *Hallintavalta. Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä*. Gaudeamus, Helsinki.
- Kallio, K. P. & Bäcklund, P. (2012) Oletettu alueellisuus, kuviteltu osallisuus – tilalliset sidokset julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa retoriikassa. *Terra* 123(4) 245–258. <<https://terra.journal.fi/article/view/106962/>> 13.9.2023.
- Kujala, S., Hakala, O., Törmä, H., Rantanen, M., Czarnecki, A. & Hyyryläinen, T. (2018) *Etelä-Savon vapaa-ajan asumisen aluetaloudelliset vaikutukset nykytilanteessa ja tulevaisuuden skenaarioissa*. Raportteja 187. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/260557>
- Kuntaliitto (2023) Osallisuus – kuntalaisten osallisuuden edistäminen. <<https://www.kuntaliitto.fi/kehittaminen-ja-digitalisaatio/demokratia-ja-osallisuus/kuntalaisten-osallisuuden-edistaminen>> 30.6.2023.
- Kurvinen, A., Jolkkonen, A., Lemponen, V. & Kahila, P. (2022) *Pienten kuntien strategiat ja luovat ratkaisut*. Tutkimusjulkaisu 114. Kunnallissalan kehittämissäätiö. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2022/09/tutkimusjulkaisu_114_pienten_kuntien_strategiat_ja_luovat_ratkaisut.pdf> 13.9.2023.

- Kuusisto, E. & J. Leppänen (2009) *Saaristopolitiikan neuvottelukunnan ja saaristopolitiikan historiikki 1949–2009*. Saaristoasiain neuvottelukunta ja Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://mmm.fi/documents/1410837/1948019/Saaristoasiain_neuvottelukunnan_ ja_saaristopolitiikan_historiikki_1949_2009.pdf> 13.9.2023.
- Laki kuntalain muuttamisesta 8.2.2019/175. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P22>> 13.9.2023.
- Lehtonen, O., Kotavaara, O., Muilu, T., Vihinen, H. & Huovari, J. (2020) Kausiväestö moninaistaa kuvaa aluerakenteen kehityksestä Suomessa. *Terra* 132(2) 69–84. <https://doi.org/10.30677/terra.85022>
- Lehtonen, O., Huovari, J., Kujala, P., Saukkonen, P., Vaahtoniemi, S. & Vartiainen, N. (2023) *Monipaikkaisuuden vaikutukset kuntatalouteen. Monimenetelmällinen tutkimus Manner-Suomen kunnista*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-377-7>
- Lewicka, M. (2013) Localism and Activity as two dimensions of people – place bonding: the role of cultural capital. *Journal of Environmental Psychology* 36, 43–53. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2013.07.002>
- Maa- ja metsätalousministeriö (1995) *Toimiva maaseutu, Maaseutuohjelma*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.
- Maa- ja metsätalousministeriö (2000) *Ihmisten maaseutu – tahdon maaseutupolitiikka, Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma vuosille 2001–2004*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 8/2000.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (2009) *Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009–2013*.
- Meriluoto, T. & Litmanen, T. (2019, toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?* Vastapaino, Tampere.
- Miller, P. & Rose, N. (2010) *Miten meitä hallitaan*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Mitchell, T. (2002) *Rule of Experts: Egypt, Techno-Politics*. Modernity, University of California Press.
- Moisio, S. (2012) *Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Vastapaino, Tampere.
- Moisio, S. & Sirviö, H. (2021) Aluerakenne, alueellinen erivertaisuus ja Suomen aluekehitys. *Terra* 133(3) 113–127. <https://doi.org/10.30677/terra.100115>
- Mottiar, Z. & Quinn, B. (2003) Shaping Leisure/Tourism Places – the Role of Holiday Home Owners: a Case Study of Courtown, Co. Wexford, Ireland. *Leisure Studies* 22, 109–128. <https://doi.org/10.1080/0261436032000061169>
- Nousiainen, M. (2011) *Hallinta, osallistuminen ja toimijuus: tulkintoja suomalaisen LEADER-toiminnan poliittisuuksista*. Julkaisuja 24. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/225354>
- Nyholm, I., Haveri, A., Majoinen, K. & Pekola-Sjöblom, M. (2017; toim.) *Tulevaisuuden kunta*. Suomen Kuntaliitto, Tampereen Yliopisto, Valtiovarainministeriö. Acta264. <<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2017/1812-tulevaisuuden-kunta-acta-nro-264>> 13.9.2023.
- Nykänen, A-S. (2020) Mökkiläisten sydän särkyi, kun heistä tehtiin syntipukkeja. Helsingin Sanomat 27.3.2020. <<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006453180.html>> 13.9.2023.
- Pitkänen, K. & Strandell, A. (2018) Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. *Maaseudun uusi aika* 26(2–3) 6–23. <<http://www.mua-lehti.fi/suomalaisen-maaseudun-monipaikkaisen-asumisen-muodot-ja-tulevaisuuden-kehitys/>> 13.9.2023.
- Rannanpää, S., Antikainen, J., Aro, R., Huttunen, J., Hovi, S., Pitkänen, K., Strandell, A., Nurmio, K., Rehunen, A., Vihinen, H., Lehtonen, O., Muilu, T. & Weckroth, M. (2022) *Monipaikkaisuus – nykytila, tulevaisuus ja kestävyys*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:9. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-150-6>
- Rannisto, P. (2005) *Kunnan strateginen johtaminen: Tutkimus Seinäaapurikuntien strategiaprozessien ominaispiirteistä ja kunnanjohtajista strategisina johtajina*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6275-0>
- Rehunen, A., Pitkänen, K., Strandell, A. & Nurmio, K. (2021) Monipaikkaisuuden ja paikkariippumattomuuden vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. *Yhdyskuntasuunnittelu* 59(4) 11–42. <https://doi.org/10.33357/ys.115567>
- Rinne, J., Paloniemi, R., Tuulentie, S. & Kietäväinen, A. (2014) Participation of second-home users in local planning and decision-making – a study of three cottage-rich locations in Finland. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 7(1) 98–114. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.909818>
- Rinne-Koski, K. (2021) Monipaikkainen asukas kuntalaisena. *Hallinnon Tutkimus* 40(3) 203–217. <https://doi.org/10.37450/ht.94969>
- Siisiäinen, L. (2019) Hallinnan ohjaama osallistuminen vahvistaa valta-asemia. Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (2019; toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 95–122. Vastapaino, Tampere.
- Sisäasiainministeriö (2003) *Saaristo-ohjelma 2003–2006*. <<https://intermin.fi/-/skargardsprogrammet-2003-2006-ar-fardigt>> 22.2.2023.
- Sisäasiainministeriö (2006) *Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kuntien päätöksentekoon*. Sisäasiainministeriön julkaisuja 14/2006. <https://vnk.fi/documents/1410837/1948019/Vapaa-ajan_asukkaiden_osallistuminen_kuntien_paatoksentekoon_2006.pdf> 13.9.2023.

- Sotarauta, M., Makkonen, T., Moisio, S. & Kurikka, H. (2021) *Suomen aluekehityksen skenaariot 2040*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2021:60. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-975-9>
- SVT = *Suomen virallinen tilasto* (2023) *Rakennukset ja kesämökit*. Tilastokeskus, Helsinki. <<https://www.stat.fi/tilasto/rakke>> 22.2.2023.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2019) *Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2019:60. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3>
- Valtiovarainministeriö (2018) *Millaista monipaikkaisuutta Suomeen. Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta*. Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-927-6>
- Vepsäläinen, M., Strandell, A. & Pitkänen, K. (2015) *Muuttuvan vapaa-ajan asumisen hallinnan haasteet kunnissa. Yhdyskuntasuunnittelu 53(2)*. <<http://www.yss.fi/journal/muuttuvan-vapaa-ajan-asumisen-hallinnan-haasteet-kunnissa/>> 13.9.2023.
- Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U. & Vihinen, H. (2021) *Mökkibarometri 2021*. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 47/2021. Luonnonvarakeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7>